

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№12
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 598 sahifa,
2-dekabr, 2025-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalarini tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Woogyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Yangi O'zbekiston sharoitida ayollar ijtimoiy faolligini oshirishda psixologik motivatsiya va o'z-o'zini rivojlantirish strategiyalari	26
Xuseynova Abira Amanovna	
Pragmalinguodidactic Principles in Teaching English for Philologist Students and their Application in Intercultural Communication.....	31
Arzieva Bibi-Sanem Aynazarovna	
Metakognitiv ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan biologiya o'quv materiallarini loyihalash, joriy etish va samaradorligini baholash.....	35
Abdurasulova Gulrux Habibullayevna	
Oligofreniya holatida neyropsixologik tashxislar qo'llanilishining umumiy masalalari	40
Akramov Dostonbek Ikromjon o'g'li, Xojaliyeva Sarvinov Elyorjon qizi	
Oliy ta'lim muassasalari talabalarida kreativ kompetensiyani rivojlantirish pedagogik muammo sifatida ...	44
Asatova Dildora Aslamovna	
Ingliz tili o'qish ko'nikmalarini takomillashtirishda autentik manbalarning roli.....	49
Bekmuratova Nargiza Arislanbayevna	
Insultdan keyingi nutqni tiklashda logopedik rehabilitatsiya va nevrologik muolajalar integratsiyasi	52
Boltaboyeva Xurshida Sharofiddinovna	
The Concept of Symbols in Linguoculturology	56
Hamraqulova Gulandom Sodiq qizi	
Buyuk ipak yo'li xalqlari o'rtasidagi pedagogik va madaniy aloqalarning vujudga kelishi.....	59
Mirxalilova Nargiza Akbarovna	
Bo'lajak tarbiyachilarni bolalarni nutqini o'stirishga bo'lgan kasbiy-pedagogik tayyorgarligini o'stirish	63
Mitaliboyeva Dildora	
Koxlear implantli bolalarning eshituv–nutqiy faolligini oshirishda differensial yondashuv asosida korreksion-pedagogik ish	66
Nartayeva Shahnova Yulchibayevna	
Fasilitatsion yondashuv asosida kichik maktabgacha yoshdagi bolalarda adaptiv ko'nikmalarni rivojlantirishning psixologik-pedagogik mexanizmlari.....	71
Normatova Nilufar Komilovna	
Boshlang'ich sinflarda disgrafiyasi bo'lgan o'quvchilarda yozish kompetensiyalarini shakllantirishning ilmiy-nazariy asoslari (XIX–XXI asrlarda).....	76
Qaxxorova Saidaxon, Mamarajabova Zulfiya	
Raqamli texnologiyalar va onlayn platformalar orqali olimpiya ta'limini rivojlantirish: yoshlar orasida axloqiy va jismoniy madaniyatni oshirish	80
Qodirov Jurabek Mamatsimonovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida sun'iy intellekt bilim va savodxonligini rivojlantiradigan innovatsion jismoniy-interaktiv o'yinlar: pedagogik model	83
Quvonova Nodirabegim Shavkat qizi	
“Sab'ai sayyor” asarida qo'llangan onomastik birliklar haqida mulohazalar	87
Gadayev Oybek Yaxshiboyevich, Ravshanova Sharbatoy Rahmatilla qizi	
Ijtimoiy tarmoq shifokorlarining masofaviy konsultatsiyalari shaxs psixikasi va salomatligiga ta'siri	91
Askarova Nargiza Abdivaliyevna, Ravshanova Zarnigor Daminovna	
Talabalar ilmiy dunyoqarashini rivojlantirishda innovatsion ta'lim texnologiyalari va interfaol metodlardan foydalanish.....	95
Satvoldiyev Faxriddin Akbarali o'g'li	
Innovatsion ta'lim texnologiyalari orqali pedagoglarning kreativligini rivojlantirish	99
Saydullayeva Gulasal Umidjon qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalar motorikasini rivojlantirishning standart modeli	102
Sirojiddinova Xamidaxon Xasanboy qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarning shaxslararo munosabat kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	106
Turg'unova Gulnoza Muhammadjonovna, Xodjiyeva Mahliyo	

Shaxsdagi mehnat motivatsiyasi samaradorligini ta'minlashga xizmat qiluvchi korrelyatsion bog'liqliklar tahlili	109
Xusanov Samariddin Maxmadaminovich	
Auditoriyadan tashqari musiqiy mashg'ulotlarni art-terapiya yordamida tashkil etish asoslari	112
Yarashev Jo'rabek To'rayevich	
Формирование творческого мышления школьников на уроках музыки	117
Габдулманова Ильнура Минисламовна	
Теоретико-методологические основы коллаборативного обучения, кооперативных подходов и интерактивных педагогических методов	119
Жураева Мафтуна Бахтиёр кизи	
Педагогическое колесо как инструмент формирования цифровой компетентности будущих педагогов дошкольного образования	124
Уразова М. Б., Усманова У. Б.	
Особенности гражданского воспитания обучающихся в системе "школа–маҳалла" в Узбекистане ..	130
Хайдаров Шавкат Шамсиддин угли	
Педагогические условия формирования языковой грамотности у учащихся с тяжелыми нарушениями речи	135
Юсупова Зулайхо Бахром кизи	
Valeologik tarbiyada o'yin texnologiyalarining ahamiyati	139
Berkinova Charos Islomovna	
O'quvchilarda faol fuqarolik kompetensiyasi tushunchasi, mazmuni va shakllanishi	142
Buvorayeva Gulruh Shoikrom qizi	
Boshlang'ich ta'limda STEAM yondashuvi asosida o'qitishning didaktik imkoniyatlari	145
Cho'tboyeva Munisxon Eshpo'lat qizi	
Tabiatga muhabbat: maktabgacha ta'limda milliy qadriyatlar va o'yinlar orqali ekologik tarbiya	150
Ergasheva Umriniso Komilovna	
Zamonaviy ta'lim – talabalar ijtimoiy intellektini shakllantirish omilidir	153
Ermatova Gulnoz Pirimovna	
O'zbekistonning eng yangi tarixi fanini o'qitishda pedagogik texnologiyaning o'rni	156
Gazibekova Feruza Hakimovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining raqamli texnologiyalar muhitida tanqidiy va mustaqil fikrlashini rivojlantirish metodikasi	159
Haydarova Feruza Haydar qizi	
Talabalarda ma'naviy-axloqiy fazilatlar va sifatlarni shakllantirish mexanizmi	162
Jumanazarova Dilnoza Umurzaqovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning kasbga bo'lgan qiziqishlarini shakllantirishda interfaol metodlarni qo'llash texnologiyasi	165
Jumayeva Malika Aliyevna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarda kasbiy-nutq madaniyatini rivojlantirish	168
Lutfetdinova Ra'no Xusnetdinovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik rivojlanishga zamonaviy yondashuvlar va jahon tajribalari ..	172
Masharipova Barno Erkin qizi, Adilbayeva Dilnoza Adilbay qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida til o'yinlari texnologiyalarining nazariy asoslari	175
Masharipova Dilfuza Muxammadjon qizi	
Maktabgacha ta'lim tarbiyachisi pedagogik faoliyatining o'ziga xosligi	178
Muhammadiyeva Feruza Turakulovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini og'zaki va yozma nutqini rivojlantirishda aksiologik yondashuvdan foydalanish metodikasi	181
Muhiddinova Munira Xayrullayevna	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida matematika fanini o'qitishda raqamli transformatsiya vositalaridan foydalanishning metodik paradigmasi	184
Narzullayeva Sevara Omonovna	
O'qituvchining muloqot madaniyatini shakllantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	187
Nizamova Nodira Paxritdinovna	
Integrativ yondashuv asosida o'quvchilarning nutqiy kompetentligini rivojlantirishning mazmuniy izohlanishi	191
Oysha Qurbonova, Nodira Abduraimova	
Boshlang'ich ta'limda Finlandiya tajribasi	195
Nodira Sherboyeva	

Kutubxonachi kutubxona-axborot xizmati jarayonining yetakchi ishtirokchisi sifatida	198
O'ktam Nosirov	
Pedagogik ta'lim transformatsiyasida talabalarning tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyasi.....	204
Rustamova Shoxista Omonjonovna	
Globallashuv sharoitida axborot-psixologik xavfsizlikni shakllantirish masalalari.....	208
Raxmatjonov Shoxjahon Dilshodbek o'g'li	
Talabalarga ingliz tilini o'qitishning zamonaviy innovatsion texnologiyalari	212
Sa'dullayeva Rushana	
Boshlang'ich sinf matematika darslarida o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish	215
Saidova Dilbar Erkinovna	
Pedagog xodimlarda tolerantlik namoyon bo'lishining determinantlari.....	218
Sattorova Maxliyo Dilmurod qizi	
Kreativ metodlar orqali maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativ tafakkur va fikrlashni rivojlantirish	223
Sultonboyeva Baxriniso Ilhomjon qizi	
Artpedagogika texnologiyalaridan foydalanib maktabgacha yoshdagi bolalarda dialogik nutqni rivojlantirish metodikasi	226
Xolmatova Fotima Baxtiyor qizi	
Boshlang'ich ta'limda yashil kompetensiyalarni shakllantirish yo'nalishlari	229
Yaqubova Shoir Tog'aymuratovna	
Emotsional intellektni rivojlantirishning nazariy asoslari.....	233
Yarmatov Raxmboy Baxramovich	
Boshlang'ich ta'limda o'quv veb-saytlari orqali til kompetentligini rivojlantirish	239
Zokirova Sohila Muxtoraliyevna, Muxammadjonova Diyorabonu Muzaffarjon qizi	
Языковые изменения в русском языке XXI века: исследование новых слов, сленга, интернет-коммуникации, влияния англицизмов и глобализации на современный русский язык	242
Марупова Дилфуза Давроновна	
Oliy ta'limda talabalarning ilmiy-tadqiqot faoliyatining maqsad va vazifalari	247
F. R. Xosilova	
Boshlang'ich ta'lim texnologiya darslarida o'quvchilarni tabiiy materiallar bilan ishlashga o'rgatish	251
Kambarov Nodirjon Sattarovich, Nasirjanova Feruzaxon Alixon qizi	
Boshlang'ich ta'limda STEAM yondashuvining qo'llanilishi va uning samaradorligi.....	256
Abdulazizova Yulduz Abdujabbor qizi	
Tabiiy fanlarni o'qitishda STEAM yondashuvi asosida kreativlikni rivojlantirish metodikasi	259
Abdullayeva Dilrabo Fayzulla qizi	
Umumta'lim maktablarida o'quvchilarda shaxs ma'naviy qiyofasini shakllantirishning zamonaviy pedagogik texnologiyalari.....	262
Aliyeva Zuxra Tursunboyevna	
Yosh avlodni madaniy-tarixiy yondashuv asosida tarbiyalashda madaniy-ma'rifiy muassasalarning o'rni..	265
Aripov Shokirjon Olimovich	
Ta'limda yangi texnologiya: 4K modeli va uni amalga oshirish yo'llari.....	268
Avliyoqulova Nasiba Choriyevna	
Badiiy-tarixiy materiallarni ta'lim jarayoniga integratsiyalashning metodologik asoslari	272
Baratov Baxtiyorjon Qodirovich	
Bolaning maktabgacha ta'lim tashkilotiga moslashishida o'yinning roli.....	275
Barno Masharipova Erkin qizi, Zuhrobova Mahliyo Abdulatif qizi	
Boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida integrativ yondoshuvdan foydalanish texnologiyasi	278
Ernazarova Laylo Abdusaitovna, Saidahmadova Gulrux Farrux qizi	
Bo'lajak tarbiyachilarda metarefleksiv fikrlashni rivojlantirishning psixologik-pedagogik asoslari	284
Ismailova Nilufar Isroildjanovna	
Semantic and Cross-Cultural Features of Food-Based Idioms in Karakalpak and English Languages.....	289
Jiemuratova Gulistan Koshkinbaevna	
Filolog talabalarida mustaqil fikrlash va qaror qabul qilishni rivojlantirishda metakognitiv yondashuvlarning didaktik mexanizmlari.....	292
Jo'rayeva Dilnoza Ro'zimat qizi	
Rivojlantiruvchi sohalar kompetensiyalariga integratsion yondashuv asosida maktabgacha yoshdagi bolalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalash texnologiyasini rivojlantirish	296
Jo'rayeva Zilola Sayfiddin qizi	

Psixologlar kasbiy komponentlarini rivojlantirishda matematik usullardan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari.....	302
Kuziyeva Dilnura Dilmurotovna	
O'zbekiston metodik maktabida sotsiolingvistik kompetensiyani shakllantirish bo'yicha olib borilgan ilmiy tadqiqotlar tahlili	306
Madaminova Gulzira Gulamkadirovna	
Maxsus pedagogika fanlarini o'qitishning nazariy-metodik asoslari	313
Maqsudova Nodira Alijonovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda metakognitiv ko'nikmalarni rivojlantirishda ertakterapiya texnologiyalaridan foydalanish metodikasi	317
Muxiddinova Difuza Sherdor qizi	
Nutq madaniyatini shakllantirishda o'qituvchi nutqining roli.....	320
N. Q. Olimova	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida matematika fanini o'qitishda raqamli transformatsiya vositalaridan foydalanishning metodik paradigmasi	323
Narzullayeva Sevara Omonovna	
O'quvchilarda ekologik madaniyatni shakllantirish metodikasi	326
Normirzayeva Maftunaxon Ilyosjon qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tadqiqot faoliyatini rivojlantirishda intensiv ta'lim texnologiyalarining metodik asoslari.....	329
Olloqulova Farzona Umedillayevna	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi giperaktiv bolalar bilan ishlashda pedagogik kompetentligini oshirish metodikasi	332
Raimqulova Sojida Abdusaid qizi	
Talabalarning tadqiqotchilik kompetensiyalarini shakllantirishning nazariy asoslari	335
Rustamova Shoxista Omonjonovna	
Inklyuziv ta'limni tashkil etishning xorijiy pedagogik amaliyotdagi modellari	339
Sultonova Zarina Uchqun qizi	
Xalq pedagogikasida ertaklarning tarbiyaviy va ma'naviy-ma'rifiy ahamiyati: ma'naviy begonalashuvga qarshi tarbiyaviy omil sifatida	343
To'xtasinova Farida Davlatali qizi	
B1 darajadagi talabalar uchun xorijiy tilni o'qitishda audiovizual texnologiyalar yordamida ta'lim samaradorligini oshirishning metodik asoslari	347
Toshpulatova Shaxsanam Xolmurodovna	
Kontekstli ta'lim va uning boshlang'ich ta'lim matematikasidagi ahamiyati haqida	350
Umarova Nigora Alisherovna	
Oiladagi psixologik muhitning o'spirinlarda to'liqsizlik kompleksi shakllanishiga ta'siri	353
Xalmuratova Dilorom Abdikarimovna	
Ta'limda faktcheking: misinformatsiya va dizinformatsiyaga qarshi kurashishning pedagogik asoslari	356
Xidirova Maftuna Ilhom qizi	
Maktab o'quvchilarini falsafiy va dunyoqarashga tayyorlash omillari	362
Xo'shboqova Farida Komiljon qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida nutq faoliyatini rivojlantirishning lingokognitiv asoslari	370
Xusanova Gulruxsor To'liqin qizi, Aliyeva Muhlis Baxodir qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy kompetensiyasini oshirish	374
Zokirova Sohibaxon Muxtaraliyevna, Erkinova Nazokatxon Anvarjon qizi	
Эффективность занятий кроссфитом в повышении уровня общей физической подготовленности слушателей института повышения квалификации МВД Республики Узбекистан	377
Албеков Шокир Адилбекович	
Роль торговых и кочевых маршрутов в формировании лингвокультурных заимствований между Хорезмом и Южной Сибирью.....	381
Сатымова Светлана Сатымовна	
Использование искусственного интеллекта в обучении русскому языку как иностранному: проблемы и решения.....	385
Ташева Дилором Салимовна	
Проблемы использования коммуникативного метода в преподавании русского языка студентам	389
Тоджибоева Наргиза Джумабоевна	

Maktab—oila—mahalla hamkorligining qizlar ijtimoiy faolligini oshirishga ta'siri	393
<i>Abdurazoqova Marg'uba Muxammad qizi</i>	
Ta'lim tizimida musiqiy madaniyatni takomillashtirishning metodologik imkoniyatlari.....	397
<i>Asqarova Xurshida A'zamjon qizi</i>	
Maktab biologiya kursini o'qitishda dars va darsdan tashqari mashg'ulotlarning o'zaro bog'liqligi asosida metodologik savodxonlikni shakllantirish.....	404
<i>Azimov Bekjon Ibrohimjon o'g'li</i>	
Oliy ta'lim tizimida iqtidorli talabalar bilan ishlash samaradorligini ta'minlash usullari.....	407
<i>Delov To'liqin Erkinovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarni badiiy asarlarni janriy xususiyatlariga ko'ra izohli o'qishga o'rgatish	410
<i>Gulmira Abdullayeva</i>	
O'zbekiston bokschilarining dunyo reytingida yetakchi o'rinlarni egallashining asosiy omillari	413
<i>Insapov Ismoil Tuychaliyevich</i>	
Improving Learners' Engagement Through Game-Based Techniques in Language Education	416
<i>Ismailova Ma'rifat Bakhrambek kizi</i>	
STEAM yondashuvi boshlang'ich ta'limda ijodiy fikrlashni rivojlantirishning zamonaviy kaliti sifatida	421
<i>Jo'rayeva Nasiba Komil qizi</i>	
O'quvchilarni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalashning ijtimoiylashuvi	426
<i>Jo'rayeva Sayyora Vahobjon qizi</i>	
O'smirlarda xarakter aksentuatsiyasining o'ziga bo'lgan ishonch rivojlanishiga ta'sirining psixologik xususiyatlari	429
<i>Jurayev Xaydarjon Odilboyevich</i>	
O'spirinlarda agressiv xulqqa ta'sir qiluvchi omillar	433
<i>Konratbayeva Ayjamal Bazarbayevna</i>	
Rus va o'zbek tillarida chorvachilik terminlarining qiyosiy tahlili	436
<i>Kurbanova Guzal Abduraximovna</i>	
Texnologiya darslarida murakkab mexanizmlarni o'qitishning zamonaviy usullari	441
<i>Mamadaliyev Furqat Xolmamatovich</i>	
Umumta'lim maktab o'qituvchilarining sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish madaniyatini shakllantirish usullari	446
<i>Mamatova Fazilat Ixtiyorovna, Xolmirzayeva Zebo Ravshan qizi</i>	
Nutqda badiiy tasviriy vositalardan foydalanish yo'llari.....	450
<i>Murodova Farangis G'anisherovna</i>	
Kichik yoshdagi o'quvchilarning yozma savodxonligini oshirish yo'llari.....	454
<i>N. Abduvaliyeva, M. Odinajonova</i>	
Kichik maktab yoshidagi nutqida nuqsoni bo'lgan bolalar shaxslararo munosabatini korreksiyalashda ertak terapiyasidan foydalanish	458
<i>Nig'matova Nodirabegim Lutfillo qizi</i>	
Boshlang'ich sinf matematika darslarida o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish	463
<i>O'rinova Ro'zigul Jumanazar qizi</i>	
Voleybol o'yinida blok qo'yish texnikasini o'rgatishda yangi pedagogik yondashuvlar	467
<i>Qambarov Kozimjon</i>	
Texnik yo'nalishda tahsil olayotgan talabalarga ingliz tilini o'qitishning yangi texnologiyalari	472
<i>Babayeve Gulnozaxon Latibjonovna</i>	
Maktabgacha ta'lim sifatini oshirishda pedagog malakasining roli	481
<i>Davlatova Dildora Nuriddinovna</i>	
Talabalarda sog'lom turmush tarzini rivojlantirishning pedagogik tamoyillari	485
<i>Davronov Nurzod Ismoilovich</i>	
Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar: toifalari va tasniflash mezonlari	490
<i>Djurayeva Sohiba Barat qizi</i>	
Blum taksonomiyasiga asoslanib boshlang'ich sinf o'quvchilarining og'zaki va yozma nutqini rivojlantirish usullari.....	495
<i>Husenova Aziza Sharipovna</i>	
Tabiiy fan darslari jarayonida o'quvchilarda loyihaviy ishlarni tashkil etish ko'nikmasini shakllantirish	498
<i>Matniyazova Diyora Jumanazarovna</i>	
Boshlang'ich ta'limni modernizatsiya qilishning asosiy yo'nalishlari: innovatsion taraqqiyot, metodik yangiliklar va istiqbollari	501
<i>Nazarova Mohigul Akmalovna, Asatova Mashhura Asomiddin qizi</i>	

Kasbiy pedagogikani shakllantirish va rivojlantirish masalalari	506
Sanaqulov Xamroqul Rizaqulovich	
O'qituvchining shaxsiy fazilatlar va suggestiv kompetentligining o'zaro bog'liqligi	513
Shermatova Manzura Ikromjanovna	
Tez qalamchizgilarda innovatsion texnologiyalarni qo'llash tajribasi	518
Suyunov Navro'z Alisher o'g'li	
Kognitiv tilshunoslik asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqini rivojlantirish	523
Teshabiyev Dilmurod Raxmadjonovich, Madazimova Muxlisa Abdurashid qizi	
Kombinatorik masalalar asosida ijodiy topshiriqlarni tuzish va ularning o'quvchilarga ta'siri	526
Toshboyeva Saida Rahmonberdiyevna, Yusupova Latofat Abduqodir qizi	
Linguodidactic Foundations for Enhancing Professional Competence in Practice-Oriented Language Education	530
Uktamova Navruza Botir qizi	
Audiovizual usul qo'llanilganda o'quvchilarning til ko'nikmalaridagi o'zgarishlarni baholash	535
Umarov Aziz Avazovich	
Ona tili – ART texnologiya va kreativlik fanida so'z san'atining omili sifatida	540
X. Sanaqulov, Sh. Nurmatova	
Etnopedagogik yondashuvning boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijtimoiylashuv jarayoniga ta'siri	543
Xamroqulova Xilola Qosimjon qizi	
Ajdodlarimiz o'g'itlari asosida o'quvchi-yoshlarda axloqiy sifatlarni shakllantirish texnologiyasi	547
Xatamova Nilufar Xaydarovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativ o'qish madaniyatini rivojlantirishda generativ sun'iy intellekt texnologiyalarining didaktik imkoniyatlari	550
Xayitova Firuza Abdullayevna	
Rivojlangan mamlakatlarda maktabgacha ta'limning mazmuni va tarixiy taraqqiyoti	554
Yoziyeva Umida Lutfullayevna	
O'quv vaziyatlarini loyihalash orqali talabalar o'quv faolligini oshirish	558
Zakirova Dilfuza Sayidolimovna	
O'quvchilar orasida jismoniy faollikni oshirish uchun yangi ilmiy yondashuvlar	561
Zaynobidinov Dilshodbek Qobilovich	
Активные методы обучения как коммуникационная основа современного урока	566
Ахмедова Мукаддас Ходиматовна	
Инклюзия как путь к равным возможностям: развитие системы образования Узбекистана	570
Баротова Шохсанам Бахтиёр кизи, Мауш Ребия Джамshedовна, Мурадова Дилфуза Махмудовна	
“Qurilish konstruksiyalari” fanini o'qitishda kasbiy-amaliy kompetentlikni rivojlantirish	576
No'manova Soxiba Ergashboyevna	
Креативный педагогический подход в музыкально-теоретических и практических занятиях по искусству макома	582
Нурматова Фируза Муминовна	
Система упражнений по методике обучения средствам речевой выразительности узбекского языка	587
Фаттахова Д. А.	
Oliy ta'limda kompetensiyaga asoslangan o'qitish modellari	592
Ernazarov Alisher Ergashevich, Chinqulova Gulmehra	

O'SMIRLARDA XARAKTER AKSENTUATSIYASINING O'ZIGA BO'LGAN ISHONCH RIVOJLANISHIGA TA'SIRINING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Jurayev Xaydarjon Odilboyevich

University of Business and Science

Pedagogika va psixologiya kafedrası o'qituvchisi

ORCID: 0000-0002-2585-8439

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'smirlilik davrida kuzatiladigan xarakter aksentuatsiyasi hamda uning psixologik va kognitiv jarayonlarga ta'siri natijasida o'ziga bo'lgan ishonchning shakllanish mexanizmlari nazariy va amaliy asosda yoritiladi. Tadqiqotda aksentuatsiya turlarining o'smirlarning emotsional barqarorligi, ijtimoiy moslashuvi va shaxsiy rivojlanishiga ta'sir qiluvchi omil sifatidagi o'rni tahlil qilinadi. Shuningdek, o'ziga ishonchning rivojlanishida ijtimoiy muhit, oilaviy qo'llab-quvvatlash va tengdoshlar bilan o'zaro munosabatlarning ahamiyati ochib beriladi.

Kalit so'zlar: O'smirlilik davri, xarakter aksentuatsiyasi, senzitivlik davri, liderlik xususiyatlari, ijtimoiy normalar, gipertimik o'smirlar, emansipatsiya jarayoni.

Abstract: This article examines the theoretical and practical aspects of character accentuation that emerge during adolescence and its impact on the development of self-confidence, as well as on psychological and cognitive processes. The study analyzes how different types of accentuation influence adolescents' emotional stability, social adaptation and personal development. Special attention is given to the role of family support, social interactions and peer relationships in fostering positive self-evaluation and strengthening self-confidence.

Key words: adolescence, character accentuation, sensitivity period, leadership qualities, social norms, hyperthymic adolescents, emancipation process.

Аннотация: В данной статье раскрываются теоретические и практические аспекты влияния акцентуаций характера подросткового возраста на развитие уверенности в себе, а также на психологические и когнитивные процессы. Анализируются особенности акцентуаций как фактора, определяющего эмоциональную устойчивость, социальную адаптацию и личностное развитие подростков. Особое внимание уделяется роли семейной поддержки, социального окружения и взаимодействия со сверстниками в формировании позитивной самооценки и уверенного поведения.

Ключевые слова: подростковый возраст, акцентуация характера, сенситивный период, лидерские качества, социальные нормы, гипертимные подростки, процесс эмансипации.

KIRISH

O'smirlilik davri shaxsning psixologik rivojlanishida eng dinamik va sezilarli o'zgarishlar bilan kechadigan bosqich bo'lib, aynan shu davrda xarakter xususiyatlarining kuchayishi, o'ziga baho va o'ziga bo'lgan ishonchning shakllanish jarayoni jadallashadi. O'smirlarning temperamentida va xarakterida namoyon bo'ladigan aksentuatsiya belgilari aynan ushbu yoshda yaqqol ko'zga tashlanadi. Aksentuatsiya – norma doirasidagi, biroq ayrim sifatning nisbatan kuchli ifodalanishi bilan tavsiflanadigan chegaradosh holat bo'lib, u shaxsning emotsional barqarorligi, ijtimoiy moslashuvi va o'ziga bo'lgan ishonch darajasiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

O'ziga bo'lgan ishonchning shakllanishi o'smirlarning ichki "men" konsepsiyasi, ijtimoiy tajribasi, tengdoshlar bilan o'zaro munosabatlari hamda aksentuatsiya turining psixologik xususiyatlariga bevosita bog'liq. Shuning uchun aksentuatsiyaning o'ziga ishonchga ta'sirini o'rganish o'smirlarning psixologik farovonligini ta'minlashda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Aksentuatsiya belgilari bolalikning erta bosqichlaridayoq kuzatilishi mumkin, o'smirlilik davrida esa ular eng yuqori darajada namoyon bo'ladi. Keyingi yillarda bu xususiyatlar ko'pincha yumshaydi, biroq noqulay yoki stressli sharoitlarda ma'lum darajada mustahkamlanishi mumkin. Shu bilan birga, ijobiy tarbiyaviy muhit, psixologik qo'llab-quvvatlash va sog'lom ijtimoiy munosabatlar aksentuatsiya xususiyatlarining konstruktiv yo'nalishda rivojlanishiga xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

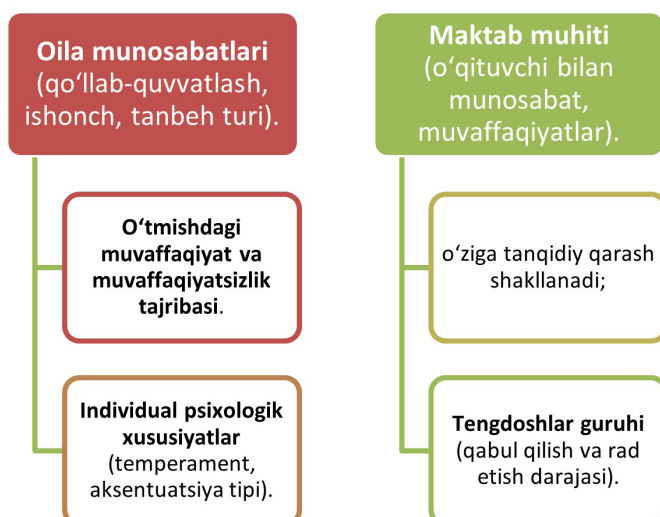
O'smirlik davrida xarakter aksentuatsiyasi va uning psixologik oqibatlari bo'yicha ilmiy izlanishlar XX asr o'rtalaridan boshlab faol rivojlana boshlagan. Karl Leongardning tadqiqotlarida aksentuatsiya shaxs xususiyatlarining me'yordagi, biroq nisbatan kuchaygan ko'rinishi sifatida talqin qilinib, uning emotsional barqarorlik, ijtimoiy moslashuv va o'ziga baho shakllanishiga ta'siri batafsil yoritilgan. A. E. Lichko esa o'smirlar psixologiyasiga moslashtirilgan tasnifni ishlab chiqib, aksentuatsiya turlarining ijtimoiy xulq-atvorga, jumladan, o'ziga bo'lgan ishonch darajasiga bevosita ta'sirini ilmiy asoslagan. Zamonaviy tadqiqotchilar – Gusarova, Romanov, Vyboyshchik va Parshukova – o'smirlarning ijtimoiy muhitdagi o'zaro munosabatlari, emotsional sezgirlik va tashqi bahoga qaramlik kabi omillar aksentuatsiya bilan uyg'unlashganda shaxsning o'ziga bo'lgan ishonchiga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatishini ta'kidlashadi. Mahalliy adabiyotlarda X. Jurayev va boshqa mualliflar o'zbek o'smirlarida aksentuatsiya va deviant xulq o'rtasidagi bog'liqlikni tahlil etib, oila, maktab va ijtimoiy qo'llab-quvvatlashning o'ziga bo'lgan ishonchni shakllantirishdagi ahamiyatini ilmiy jihatdan asoslab bergan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Aksentuatsiya atamasi birinchi marta 1964-yilda nemis psixiatri va psixologi, Berlin universiteti nevrologik klinikasining professori Karl Leongard tomonidan ilmiy muomalaga kiritilgan bo'lib, u aksentlangan shaxslarning keng qo'llaniladigan tasnifini ishlab chiqqan. Shuningdek, mahalliy psixiatriya maktabining yirik namoyandalardan biri, o'spirin psixiatriyasi yo'nalishining asoschisi professor Aleksandr Evgenyevich Lichko tomonidan taklif etilgan xarakter aksentuatsiyalari tasnifi ham ilmiy jamoatchilik orasida keng qo'llanilib, amaliyotda yuqori samaradorlik bilan qo'llanilmoqda. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ayrim ijtimoiy yoki psixologik vaziyatlarda shaxsda moslashuvda qiyinchiliklar kuzatilishi mumkin bo'lsa-da, boshqa sharoitlarda u ijobiy ijtimoiy moslashuv qobiliyatini namoyon etishi ehtimoldan xoli emas.

Mazkur tadqiqotning ob'ekti 14–17 yoshdagi o'smirlarning xarakter aksentuatsiyasi xususiyatlari hamda ularning o'ziga bo'lgan ishonch darajasini o'z ichiga oladi. Tadqiqot uchun umumta'lim maktablarining 8–10-sinf o'quvchilari tanlandi, bu esa aynan ushbu yosh davrida aksentuatsiya turlarining faol namoyon bo'lishi va o'zini baholash jarayonining eng intensiv shakllanishi bilan izohlanadi.

Tadqiqot metodlari sifatida A. E. Lichko bo'yicha xarakter aksentuatsiyasi testi o'smirlarning aksentuatsiya tiplari aniqlanishida, R. S. Neymanning "O'ziga ishonch shkalasi" o'ziga bo'lgan ishonchning umumiy darajasini belgilashda, kuzatuv va qisqa suhbat esa xulqiy namoyonlarni tahlil qilishda qo'llanildi. O'smirlik davri (12–17 yosh) shaxsning o'z "men" konsepsiyasini izlash, o'zini tasdiqlash va tengdoshlar orasida ijtimoiy mavqe egalashga intilish bilan kechadi. Ushbu bosqichda o'ziga bo'lgan ishonchning shakllanishi oila, ijtimoiy muhit, tengdoshlar bilan o'zaro munosabatlar, emotsional barqarorlik va shaxsning aksentuatsiya turiga xos psixologik omillar bilan chambarchas bog'liqdir (1-rasm).

1-rasm: Oila va maktab muhitining o'smir psixologik rivojlanishiga ta'siri

TAHLIL VA NATIJALAR

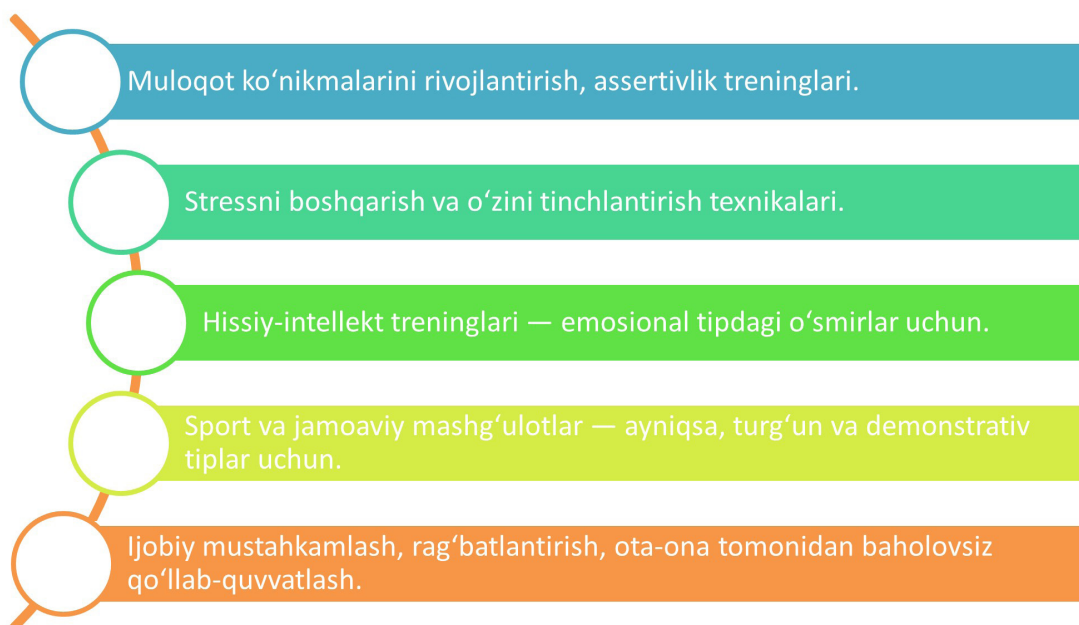
Tadqiqot natijalari o'smirlarning xarakter aksentuatsiyasi tiplari bilan ularning o'ziga bo'lgan ishonch darajasi o'rtasida sezilarli psixologik bog'liqlik mavjudligini ko'rsatdi. Tadqiqotda qatnashgan o'smirlar orasida aksentuatsiya tiplari aniqlanib, eng ko'p uchraydiganlari demonstrativ, turg'un, tashvishli, emotiv va ekzaltatsiyalangan

tiplardan iborat ekani ma'lum bo'ldi. Ushbu tiplarga ko'ra o'ziga bo'lgan ishonch darajasi sezilarli farq qiladi.

Demonstrativ tipdagi o'smirlarda o'ziga bo'lgan ishonch asosan tashqi omillarga bog'liq bo'lib, ular diqqat markazida bo'lishga intiladi va o'zini yuqori baholashga moyil bo'ladi, biroq bu baholashning barqarorligi doimo izchil emas. Tashvishli va sensitiven tipdagi o'smirlarda o'ziga bo'lgan ishonch nisbatan pastroq ko'rsatkichlarga ega bo'lib, ular o'z imkoniyatlarini yetarlicha baholay olmasligi, ijtimoiy vaziyatlarda noqulaylik sezishi va tanqidga ortiqcha sezgirlik bilan ajralib turishi mumkin, bu esa ularning psixologik qo'llab-quvvatlashga ehtiyojini kuchaytiradi. Emotiv tipdagi o'smirlarning o'ziga bo'lgan ishonchi hissiy holatning barqarorligiga bog'liq bo'lib, kuchli emotsional tebranishlar vaqtida qisqa muddatli ishonchsizlik kuzatiladi. Turg'un tipdagi o'smirlarda ishonch nisbatan barqaror bo'lishiga qaramay, ular adolatsizlik yoki salbiy tajribalar ta'sirida vaqtinchalik past baholash holatini boshdan kechirishi mumkin.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, o'smirlarning o'ziga bo'lgan ishonchi oila muhiti, maktabdagi o'zaro muloqot sifati va do'stlar bilan ijtimoiy munosabatlar bilan chambarchas bog'liq. Ayniqsa, tashvishli va senzitiv aksentuatsiya tiplari uchun oilaviy qo'llab-quvvatlash darajasi o'z-o'zini qadrlashning shakllanishida hal qiluvchi omil sifatida namoyon bo'ladi. Bundan tashqari, o'ziga ishonch psixologik himoya mexanizmlarining shakllanishi bilan ham bog'liq bo'lib, qo'llab-quvvatlovchi va ijobiy ijtimoiy muhit bu jarayonning konstruktiv rivojlantirishiga xizmat qiladi (1-chizma).

1-chizma: O'ziga bo'lgan ishonchni rivojlantirish omillari

Psixologiyada yaxlit shaxs tushunchasi turlicha talqin qilinadi, biroq ularning barchasida shaxs biosotsial yoki psixobiosotsial butunlik sifatida ko'riladi. Ushbu butunlikning tabiati shaxs tuzilishini tahlil qilish orqali yoritiladi. "Shaxs tuzilishi" atamasi psixologiyada muhim o'rin tutadi va shaxsni alohida individual birlik sifatida anglashga imkon beradi. Shu bilan birga, shaxsiyat kengroq mazmunga ega bo'lib, u shaxsiy, ijtimoiy va psixosotsial omillar bilan bir qatorda insonning tabiiy-biologik tarkibiy elementlarini ham qamrab oladi. Zamonaviy ilmiy adabiyotlarda "odam" va "shaxs" tushunchalari o'zaro farqlanadi.

O'ziga bo'lgan ishonch shaxsning o'z qobiliyati, kuchi va ijtimoiy mavqeini baholash qobiliyati bo'lib, u bir qator psixologik jarayonlar ta'sirida shakllanadi. Ijtimoiy faoliyat jarayonida, ayniqsa gipertimik va demonstrativ tipdagi o'smirlar ijtimoiy vaziyatlarda faol ishtirok etib, do'stlar, sinfdoshlar va ota-onalar tomonidan berilgan ijobiy tasdiqlanish orqali o'ziga bo'lgan ishonchni mustahkamlaydi. Bunday shaxslar muvaffaqiyatli faoliyat tajribasiga ega bo'lganda o'zini yanada ishonchli his qiladi. Shaxsiy muvaffaqiyatlar, maqsadga erishish va tanlovlarni samarali amalga oshirish ham o'ziga bo'lgan ishonchni kuchaytiradi. Gipertimik va demonstrativ tiplar tashabbuskorligi va tashqi bahoni qabul qilishga moyilligi tufayli bu jarayonlarda tezroq ijobiy natija ko'rsatadi.

Emotsional barqarorlik ham o'ziga bo'lgan ishonchning muhim omillaridan biri sanaladi. Isyoni yuqori bo'lgan o'smirlar stressli vaziyatlarda ijobiy yondashuvni tanlaydi va o'zini boshqarish strategiyalari orqali barqarorlikni saqlaydi. Psixologik himoya mexanizmlari ham muhim o'rin tutadi: gipertimik va demonstrativ tiplar kompensatsiya va sublimatsiya kabi mexanizmlardan samarali foydalanib, o'zidagi zaif tomonlarni konstruktiv yo'l bilan boshqaradi va ijtimoiy muvaffaqiyatga erishadi.

Ijtimoiy qo'llab-quvvatlash – ota-onalarning iliq munosabati, do'stlarning qo'llab-quvvatlashi va o'qituvchilarning rag'batlantirishi – o'smirlarning o'ziga bo'lgan ishonchini sezilarli oshiradi. Bu jarayon ayniqsa gipertimik va demonstrativ tiplarda samaraliroq kechadi.

O'smirlar davri (12–17 yosh) shaxsiy identifikatsiya va ijtimoiy moslashuvning eng faol bosqichidir. Bu davrda o'smirlar o'zini anglash, ijtimoiy mavqe topish va tengdoshlar bilan munosabatlar orqali o'ziga bo'lgan ishonchini shakllantiradi. Tengdoshlar guruhi o'smirlar uchun asosiy ijtimoiy makon bo'lib, do'stlar bilan ijobiy munosabatlar o'zini qadrlashni va o'ziga ishonchning o'sishini rag'batlantiradi. Aksincha, rad etilish yoki haddan tashqari tanqid o'smirlarning o'ziga bo'lgan ishonchini vaqtinchalik pasaytirishi mumkin, biroq ijobiy ijtimoiy tajribalar bu holatni bartaraf etishga yordam beradi.

Oilaviy qo'llab-quvvatlash – ota-onaning rag'batlari, e'tibori va shartsiz ijobiy qabul qilishi – o'zini qadrlashning shakllanishida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Xavfsiz va qo'llab-quvvatlovchi oilaviy muhit o'smirlarning stressli vaziyatlarda o'ziga bo'lgan ishonchini saqlab qolishiga yordam beradi. Gipertimik va demonstrativ tiplarda bu jarayon yanada samarali kechsa, tashvishli va sensitiv tiplarda qo'llab-quvvatlashga bo'lgan ehtiyoj yuqoriroq bo'ladi.

Maktab va pedagogik muhit ham o'ziga bo'lgan ishonchga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. O'qituvchining konstruktiv tanqidi, ijobiy munosabati va muvaffaqiyatlarni e'tirof etishi o'smirlarning o'z-o'zini baholashini ijobiy shakllantiradi. Aksincha, noto'g'ri tanqid yoki muvaffaqiyatsizlik holatlari vaqtincha o'ziga bo'lgan ishonchini susaytirishi mumkin, biroq ijtimoiy qo'llab-quvvatlash bunday holatlarni bartaraf etishga xizmat qiladi.

O'smirlarning ijtimoiy tajribasi – jamoaviy sport, sahnalashtirilgan chiqishlar, loyiha ishlari kabi muvaffaqiyatli faoliyatlar – o'ziga bo'lgan ishonchini oshiruvchi omil sifatida namoyon bo'ladi. Gipertimik va demonstrativ tiplar uchun bu jarayon ayniqsa samarali bo'lsa, sensitiv va tashvishli tiplar bosqichma-bosqich qo'llab-quvvatlashni talab qiladi. Psixologik mexanizmlar, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash va muvaffaqiyatning ijtimoiy tajribasi birgalikda o'smirlarning o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlaydi va aksentuatsiya turlariga qarab turlicha natijalar keltirib chiqaradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'smirlar orasida xarakter aksentuatsiyasi shaxsning individual psixologik xususiyatlarini belgilovchi omillardan biri hisoblanadi. Aksentuatsiya shaxsni boshqalardan ajratib turuvchi kuchli temperament va xarakter sifatlarining nisbatan yaqqol ifodalanishi bo'lib, uni belgilangan psixodiagnostik metodlar yordamida aniqlash turli noqulay psixologik holatlarning oldini olish imkonini yaratadi. Nazariy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, turli olimlar aksentuatsiyani o'z ilmiy yondashuvlari asosida izohlab, ushbu xususiyatlarning shaxslararo munosabatlar, emotsional barqarorlik va ijtimoiy moslashuv jarayonlariga ta'sirini yoritgan. Ba'zi aksentuatsiya turlarida psixologik qiyinchiliklarga moyillik kuzatilishi mumkin, biroq bu holatlar erta psixologik qo'llab-quvvatlash orqali bartaraf etiladi. O'smirlar davridagi aksentuatsiya ta'lim motivatsiyasiga ta'sir ko'rsatishi mumkinligi qayd etiladi, shu bois erta profilaktika va rivojlantiruvchi muhit muhim ahamiyat kasb etadi. Umuman olganda, xarakter aksentuatsiyasi patologiya emas; u shaxsning kuchli individual sifatlarining intensiv varianti bo'lib, to'g'ri ijtimoiy-psixologik yondashuv orqali o'ziga bo'lgan ishonchini rivojlantirish va barqarorlashtirishga xizmat qiladi.

O'smirlar xarakter aksentuatsiyasi va o'ziga bo'lgan ishonch darajasini rivojlantirish uchun, eng avvalo, maktab va oila hamkorligini kuchaytirish, psixologik profilaktika va qo'llab-quvvatlovchi dasturlarni joriy etish lozim. O'quvchilarning individual temperament xususiyatlarini hisobga olgan holda differensial tarbiyaviy yondashuvni qo'llash samaradorlikni oshiradi. Aksentuatsiyasi yaqqol ifodalangan o'smirlarda psixologik korreksiya, emotsional barqarorlikni rivojlantirish va ijtimoiy ko'nikmalarni mustahkamlashga qaratilgan treninglar yuqori natija beradi. Shuningdek, o'smirlarning ijobiy o'zini baholashini qo'llab-quvvatlovchi, xavfsiz va motivatsion rivojlantiruvchi muhit yaratish ularning psixologik farovonligini kuchaytiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Личко, А. Е. Психопатии и акцентуации характера у подростков.
2. Гусарова, С. В. (2013). Психологические особенности делинквентного поведения в подростковом возрасте. In Система ценностей и интеллектуальный потенциал современной молодежи (pp. 85–93).
3. Романов, С. А. (2006). Психологические факторы и коррекция отклоняющегося поведения подростков. Доктор, 7.
4. Выбойщик, И. В., & Паршукова, Л. П. (2007). Акцентуации характера. Челябинск: Изд-во ЮУрГУ.
5. Jurayev, X. O. (2023). O'smirlarda xarakter aksentuatsiyasi tiplarning deviant xulq-atvor shakllanishiga ta'sirining psixologik mexanizmlari. Oriental Renaissance: Innovative, Educational, Natural and Social Sciences, 3(9), 560–569.
6. Odilboyevich, J. X. (2025). O'smirlar davrida xarakter aksentuatsiyasining shakllanishiga ijtimoiy muhitning ta'siri. Central Asian Journal of Education and Innovation, 4(4), 150–153.
7. Odilboyevich, J. X. (2024). Psychological description of teenage outlaws in interpersonal relationships. Journal of Preschool Education and Psychology Research, 1(1), 20–22.
8. Gulmira, B. (2019). Semantic and psychological relationship of envy and jealousy. In Bridge to Science: Research Works (pp. 174–176).

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №12

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.